

Verslag van de Dag van de Caritas op 1 juni 2013 in Heiloo

Voor u ligt het verslag van de Caritasdag door Anita Witte met daarbij gevoegd de lezing van Erik Sengers en het afsluitend woord van Mgr. M.J. de Groot, Vicaris Generaal.

“Het is fijn om gelijkgestemden te ontmoeten en met hen te praten over initiatieven, de focus te leggen op caritas waar het daadwerkelijk om gaat” aldus een van de deelnemers aan de derde Dag van de Caritas in het Bisdome Haarlem-Amsterdam. Vijfentachtig bestuursleden van caritasinstellingen, diaconale vrijwilligers en pastores voor diaconie kwamen bijeen op zaterdag 1 juni in het diocesaan Heiligdom in Heiloo.

Parochie & Caritas

Het thema van deze dag was Parochie & Caritas. Dit duo hoort onverbrekkelijk bij elkaar. Het doen van naastenliefde is een activiteit van de hele geloofsgemeenschap. Maar de praktijk wijst uit dat het niet dezelfde aandacht krijgt als gebouwen, vrijwilligers, liturgie en financiën. De Dag van de Caritas ging daarom dit jaar over de vraag hoe je de parochie meekrijgt in de caritas. In zijn openingslezing sprak stafmedewerker van de Haarlemse dienst Erik Sengers over dit nauwe verband tussen geloof, geloofsgemeenschap en caritas. Hij liet zien dat de ‘zorg voor de naaste’ niet alleen een taak is van bepaalde werkgroepen of instellingen, maar van elke gelovige die betrokken is bij de geloofsgemeenschap. Van daaruit pleitte hij ervoor dat de caritatieve activiteiten meer betrokken worden op de activiteiten in de parochie.

Na de lezing waaierden de deelnemers uit voor het volgen van workshops. De onderwerpen waren: de Gastvrije parochie, Actief met jongeren M25, Activering van de parochie via MOV, de Wet Maatschappelijk Ondersteuning en Fusie van PCI's.

Gastvrije parochie

Ellen Hogema is auteur van de brochure Diaconie in Tien Woorden en coördinator van het KMA Solidair Groningen & Drenthe. Ellen ging met de deelnemers in gesprek over de wens van vele parochies om een gastvrije parochie te zijn. Drempels voor vernieuwing en verandering zijn er genoeg, ook bij onszelf als vrijwilligers, aldus Ellen. Toch is het niet zo moeilijk, we hebben voldoende bronnen in onze traditie. Na een Bijbels uitstapje gevolgd door de kloostertraditie raken we geïnspireerd en bespreken of die gastvrije traditie ook ons ideaal is. En in welke mate dit in de parochiële praktijk daadwerkelijk gebeurt. Dan blijkt

hoeveel van de aanwezigen verlangen naar een gastvrije kerk en worden voorbeelden en tips uitgewisseld.

Jongeren en Diaconie

Kristel van der Loo, projectmedewerkster Jongeren & Diaconie bisdom 's-Hertogenbosch vertelde in haar workshop met enthousiasme over M25 dat zij promoot en ondersteunt. M25 is een project dat jongeren tussen 12 en 18 jaar uitdaagt om zich in te zetten voor de zwakkeren en kwetsbaren in de samenleving. Haar bevoegenheid inspireert en de deelnemers bestoken haar met vragen. Ga op zoek naar draagvlak in de parochie adviseert ze ons, kijk op de website en vraag ondersteuning bij het bisdom. Want om te beginnen met een M25 groep moet je 'vooral doen'!

Activering van de parochie via MOV

Evert Veldman, missie medewerker van ons bisdom gaf de workshop samen met Ineke Klaver uit Wieringerwerf. Zij vertelde welke betrokkenheid in haar parochie is ontstaan sinds ze zich zijn gaan inzetten voor een weeshuis in Burundi. Gezamenlijk werd nagedacht over de vraag wat de ingrediënten zijn die een diaconaal project tot een succes maken. Enkele belangrijke thema's die naar voren kwamen, zijn: een activiteit moet een concreet antwoord bieden op een bestaand probleem in de gemeenschap. Er moet niet jarenlang worden vastgehouden aan een beproefd stramien, maar naar nieuwe benaderingen worden gezocht. Zoek de samenwerking met andere groepen, bijvoorbeeld via de oecumene. Ook binnen activiteiten die weinig publiciteitswaarde hebben, moet men op zoek gaan naar creatieve manieren om het naar buiten te brengen. Laat zien waar je als groep en als kerk trots op mag zijn.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

De workshop WMO werd geleid door Tom van Meijgaarden: "De ontwikkelingen op het terrein van de zorg en plannen die op stapel staan zullen ook gevolgen hebben voor de zwakkeren in onze eigen omgeving". Hij sprak met de deelnemers vanuit zijn ervaringen binnen de WMO raad in Uithoorn. "Het minste wat je kunt doen is zorgen dat je als diaconale groep goed geïnformeerd bent. Vraag om informatie of nodig iemand uit om uit te komen leggen wat de te nemen maatregelen betekenen voor de kwetsbaren onder ons. Maak mensen weerbaar en laat het niet allemaal zo maar gebeuren" roept Tom ons op. In deze geest hebben we met elkaar gesproken en ontdekt dat eenzaamheid en verkommering echte dreigingen kunnen zijn.

Fusie van PCI's

Het bisdom Haarlem –Amsterdam staat aan de vooravond van parochie- en PCI fusies. In het bisdom Utrecht is daar sinds enige jaren ervaring mee opgedaan. Hierover vertelde Ina van de Bunt, diaconaal werker bisdom Utrecht. Voor een deel van de PCI bestuurders wordt tijdens deze workshop duidelijk dat samenwerking en fusies van PCI's onontkoombaar zijn. Dat besef wordt als pijnlijk ervaren en geeft de nodige weerstand. Ina legt uit hoe bestuurders in Utrecht dit proces hebben ervaren en aangepakt. In een kort tijdsbestek worden organisatorische, financiële en inhoudelijke onderwerpen met betrekking tot

samenwerking en fusie behandeld. Waarbij de relatie tussen de parochie en de PCI en de zichtbaarheid van de caritas extra aandacht krijgt.

Speedating

Na de workshops rondes maakten we kennis met inspirerende diaconale initiatieven uit parochies door middel van speeddating. In zo'n zeven minuten vertelde diaconale vrijwilligers hoe hun bijzondere initiatief in de praktijk werkte. Over Kerk en Minima op Texel, de Raad van Advies in Purmerend, SchuldHulpMaatjes uit Heerhugowaard, de zorg voor asielzoekers in Hoofddorp en Breien voor de caritas in Haarlem. Uit de reacties bleek een hoge waardering voor de aansprekende voorbeelden en de inzet van de mensen in het veld.

Tijdens de lunch konden schilderijen van Paul van den Bergh, geïnspireerd op de Zeven Werken van Barmhartigheid, bekeken worden. Daarna sloot Vicaris-Generaal Mgr. de Groot de mooie dag bemoedigend af met een beschouwing over de rol van de caritas in de Wereldkerk. "Als ergens onze R.K. Kerk sterk kan zijn, dan is dat wel in onze liefde en zorg voor mensen in nood. Het is de Blijde Boodschap van onze Heer Jezus, die ons niet alleen oproept tot *daden* van liefde, maar ook tot een innerlijk *houding*, een innerlijke *ingesteldheid* van liefde". Na de afsluiting werd een rondleiding aangeboden over het bosrijke terrein van het bedevaartoord Onze Lieve Vrouw ter Nood. Een aanbod waar dankbaar gebruik van werd gemaakt na alle inspirerende en praktische informatie in een korte tijdsperiode.

Lezing door Erik Sengers

Caritas in de geloofsgemeenschap
Het subject van diaconie

Het 'doen' van diaconie

Een pastoraal wijsheid is dat de mensen die actief zijn in de diaconie 'doeners' zijn. Het zijn geen 'denkers' en ze zijn dus niet gemakkelijk te benaderen voor catechetische activiteiten. Het zijn geen 'vierders' en hoeven niet voortdurend op het altaar te staan als ministrant, lector of koorzanger. Het zijn mensen die 'met hun poten in de modder staan', met andere woorden kennis hebben van het ware leven, daar waar mensen het moeilijk hebben. Daar zit ook iets bij van: je moet ze hun gang laten gaan. In het diakonale werk kom je nog wel eens op situaties waar het gemakkelijk is met een moralistisch vingertje te zwaaien, en dat is nu net niet de bedoeling. Er moet immers hulp gegeven worden ongeacht geloof, levenswijze, seksuele voorkeur, etniciteit. Het is kerk 'al doende', en het beste is om die mensen te laten doen en je er niet teveel in te mengen. Dat loopt wel los en het komt wel goed. Nog afgezien van de vraag of deze beelden kloppen is het wel interessant, en van belang, de vraag te stellen wie diaconie binnen de kerk 'doet' en wat dat 'doen' met de kerk te maken heeft. Kortom, we kunnen de vraag stellen naar het 'subject' van diaconie.

Als we dan de vraag stellen wie diaconie 'doet' wordt er vaak gedacht in bepaalde categorieën, werksoorten, personen. Die 'doen' diaconie en anderen doen wat anders. Een mooi voorbeeld gaf mijn vader, toen hij mijn theologische scriptie had gelezen over 'buiten-parochiële diaconie'. "Goh," zei hij, "ik dacht 'we hebben een diaken en die zal wel diaconie doen'; ik wist niet dat dit er allemaal onder viel". We zien het wel vaker dat 'het diakonale werk' aan 'de diaken' wordt toebedeeld. De woordovereenkomst ligt immers voor de hand (en, zeg ik tussen haakjes, in de protestantse kerken is dat ook het geval). Zo zien we de druk om bijvoorbeeld de functie van regionale pastor voor diaconie het liefst toe te bedelen aan een diaken. Op deze manier kunnen we het werkveld opvouwen, het deze persoon in de handen leggen en vervolgens hoeven we er niet meer naar om te kijken als parochie of verbond van parochies. We kunnen de vraag stellen of de diaken er inderdaad is voor de diaconie; volgens mijn opvatting (die ik hier niet verder zal uitwerken) is 'het diakonale' wel een belangrijk aspect van de taken van de diaken maar niet het exclusieve, en is de diaken ook goed inzetbaar op andere terreinen waar de kerk haar wezenlijke roeping om dienstbaar te zijn aan mens en samenleving wil realiseren.

Een ander voorbeeld van toebedeling van 'het diaconale' is de erfenis waar de katholieke kerk nog steeds in mijn ogen mee worstelt. De zorg voor de naaste in nood werd tot 1960 in katholieke kring meestal gedaan door ordes en congregaties, broederschappen en verenigingen, stichtingen en fondsen. Daar waren de ziekenhuizen en bejaardenhuizen, de instellingen voor jeugdzorg en gehandicaptenzorg, het bezoekwerk van de Vincentiusvereniging en het werk onder problematische jongeren van het Franciscus Liefdewerk, het Maagdenhuis en het Godshuis en nog zovele meer. Deze deden die zorg namens de kerk uitoefenen en dat deden ze goed, dat was ook nodig omdat het om ingewikkelde problemen ging die specialistische hulp nodig hadden die in een parochie niet geleverd kon worden. Maar het had wel tot gevolg dat de diaconie in de parochiegemeenschap enigszins verweesd werd: telkens kon men verwijzen naar wat er in de parochie allemaal aanwezig was, maar wat ze zelf deed bleef onduidelijk en werd ook niet beoefend.

Van parochie naar geloofsgemeenschap

Definitie parochie

In de katholieke theologie heeft het begrip parochie een brede betekenis. In artikel 2179 van de Katechismus (Ecclesia Catholica, 1995) lezen we als definitie:

‘De parochie is een bepaalde gemeenschap van christen-gelovigen, in een particuliere kerk duurzaam opgericht, waarover de herderlijke zorg, onder het gezag van de diocesane bisschop, aan een pastoor als haar eigen herder is toevertrouwd’ (CIC 515.1). Het is de plaats waar alle gelovigen, door de viering van de zondagse eucharistie, verzameld kunnen worden. De parochie maakt de christenen vertrouwd met de gewone vorm waarin het liturgische leven wordt uitgedrukt; zij brengt hen samen in deze viering; zij onderricht hen in de verlossende heilsleer van Christus en beoefent de liefde van de Heer in de werken van barmhartigheid.

Wat me aan deze omschrijving opvalt is de open omschrijving: het is niet zozeer een territoriale gemeenschap, maar in de eerste plaats een gemeenschap van gelovigen, een geloofsgemeenschap. Het is een gemeenschap met duurzaam karakter, onder leiding van een door de bisschop bestelde herder. Het is een ‘plaats’ (territoriaal, ruimtelijk, mentaal? Maar misschien maakt dat ook niets uit) waar gelovigen bij elkaar komen voor de viering van de eucharistie, voor catechese en voor het doen van naastenliefde. Ook dat laatste is interessant op te merken: het doen van naastenliefde behoort tot het standaard-repertoire van een geloofsgemeenschap.

Als we zo naar de parochie kijken, komen er meteen allerlei Bijbelse connotaties naar voren, met name uit het boek Handelingen waar verschillende beschrijvingen staan over het leven van de vroege christenen. Een bekend citaat is uit hoofdstuk 2: 42, 44-45.

Zij legden zich ernstig toe op de leer der apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en in het gebed. ... Allen die het geloof hadden aangenomen, waren eensgezind en bezaten alles gemeenschappelijk; ze waren gewoon hun bezittingen en goederen te verkopen en die onder allen te verdelen naar ieders behoefte.

Ook hier zien we de drie elementen terug komen: het bestuderen van de leer, het vieren door het breken van het brood, en het verzorgen van de noden door het delen van het bezit. Dat dit laatste van groot belang was blijkt wel daaruit dat het nog een keer wordt genoemd bij de beschrijving van het leven van de eerste christenen, in hoofdstuk 4: 32, 34-35.

De menigte die het geloof had aangenomen, was één van hart en één van ziel en er was niemand die iets van zijn bezittingen zijn eigendom noemde; integendeel, zij bezaten alles gemeenschappelijk. ... Er was geen enkele noodlijdende onder hen, omdat allen die landerijen of huizen bezaten, deze verkochten en de opbrengst ervan meebrachten om aan de voeten van de apostelen neer te leggen. Aan ieder werd daarvan uitgedeeld naar zijn behoefte.

Het belang hiervan wordt nog eens extra benadrukt door het vervolg van het verhaal, waarin Ananias wordt bestraft omdat hij toch een gedeelte van zijn bezit achterhoudt voor zichzelf. Ook uit het verhaal over de keuze van de diakens blijkt dat de materiële zorg dusdanig van belang was, dat er aparte structuren voor gevonden moesten worden.

Wat uit deze omschrijvingen blijkt, is dat de parochie primair een geloofsgemeenschap is. Het is een gemeenschap van mensen die geloven en dat is ook het verbindende element tussen deze mensen. Het is dit geloof dat ze willen verdiepen, willen vieren en in de praktijk willen brengen. Alle structuur, kerkgebouwen, ambten, taken en verantwoordelijkheden komt later. **Het begint met geloof, met roeping en leren, met danken en delen, met leren.** Dat kan in principe overal en is niet gebonden en zeker niet exclusief gebonden aan een bepaalde plaats of een bepaald gebouw. Dat houdt de christelijke gemeenschap flexibel en open, juist in haar caritatieve activiteiten zou ik dan zeggen. De Geest ‘waait immers waar zij wil’ en laat zich niet opsluiten. Als we de parochie dus primair definiëren

als geloofs-gemeenschap, kunnen we de vraag stellen wat voor een geloof dat is wat daar gedeeld wordt, en wat voor een gemeenschap dat is waarin dat geloof zo'n verbindende rol speelt.

Geloofs-gemeenschap

Het belangrijkste kenmerk van een christelijke geloofsgemeenschap is het gedeelde geloof dat het Koninkrijk van God nabij is. Dat is het centrale idee, en de centrale visie, die mensen bij elkaar brengt. Christenen hebben het gevoel, of zouden dat moeten hebben, dat dit Koninkrijk zo dichtbij is, dat ze zich hier op aarde al moeten voorbereiden dat Koninkrijk binnen te gaan. Ze willen zo leven alsof dat Koninkrijk er nu al is. Sterker nog, ze geloven dat ze in Jezus hebben ervaren dat dat Koninkrijk er ook kan komen op aarde. In de verhalen en de daden (genezingen) van Jezus, en de gemeenschap met Hem (breken van brood en delen van wijn) hebben ze ervaren hoe dat Koninkrijk eruit kan zien. Dat willen ze voortzetten en dat doen ze door gebed, door breken en delen van het brood, door de verhalen over Jezus te bestuderen, en door 'wonderen' te verrichten. Op deze manier willen ze in Jezus blijven, Jezus leven en beleven, en zo God en zijn Koninkrijk ervaren en zichtbaar maken voor de wereld om hen heen.

In het christelijk geloof is dat Koninkrijk van God een reddende en bevrijdende werkelijkheid. In die toekomst van God zullen de menselijke noden en tekorten opgeheven zijn. Daar waar mensen op aarde lijden aan onrecht en verdrukking, zullen ze bij God hun recht vinden. 'Het Koninkrijk van God is niet van deze wereld', er geldt dat de verhoudingen zoals ze op aarde heersen voor God niet bestaan. In dat Koninkrijk geldt dat de 'laatsten de eersten zullen zijn'. In dat Koninkrijk mag de arme Lazarus zitten aan de voeten van de Heer terwijl de rijke die hem geen eten gaf naar de onderwereld gaat. In dat Koninkrijk worden de armen en behoeftigen uitgenodigd aan tafel, mogen mensen als Zacheüs op hun schreden terugkeren. Het Koninkrijk van God is als een bruiloft waar de beste wijn tot het laatste bewaard wordt. Dat is het Koninkrijk dat in de gemeenschap van de gelovigen present gesteld wordt. En het geloof gaat nog verder: als Jezus terug komt en het Koninkrijk aanbreekt, dan zal er ook Goddelijk recht gesproken worden en gevraagd worden: 'Heb je je naaste gediend?'. In dat Koninkrijk geldt de macht van de liefde, en niet de liefdeloze macht.

Zoals we zien is die reddende en bevrijdende werkelijkheid lichamelijk en geestelijk van aard. Het gaat om de lichamelijke en om de geestelijke werken van barmhartigheid die nu al gedaan moeten worden als voorafschaduwings van dat komende Koninkrijk. Ratzinger (2007, 100-130) schrijft in zijn Jezusboek dat daarmee, door dat te doen, Jezus zelf present gesteld wordt. De Bergrede is voor hem niet louter een programma of grondwet van de christelijke gemeenschap, geen catalogus van goede daden, maar een aanwijzing hoe door deze daden Jezus zelf en daarmee God's reddende presentie gerealiseerd kan worden. Door mensen in verschillende noden te helpen laten we – naast gebed, liturgie en verkondiging – zien hoe dat Koninkrijk eruit ziet en kunnen we het beleven, door mensen in nood te helpen doen we gods-dienst en dienen we God die in Jezus de minste der mensen is geworden. Het geloof van die gemeenschap is dat we door dergelijke daden van liefde te doen, zoals ze ook aan ons gedaan zijn door God in Jezus, in deze wereld op de drempel van het Koninkrijk staan.

Geloofs-gemeenschap

Als tweede kunnen we de vraag stellen wat voor een gemeenschap dat is en wat die gemeenschap bij elkaar houdt. In de sociologie is veel nagedacht over wat een verzameling mensen tot een groep maakt. Er is voor nodig dat de leden van de groep regelmatig en direct met elkaar omgaan, dat men zich bewust is lid te zijn van een bepaalde groep (met andere woorden dat men een gezamenlijke identiteit heeft), dat er bepaalde normen zijn die het gedrag reguleren, en dat men elkaar nodig heeft om bepaalde doelen te bereiken (Alblas, 1992). Deze omschrijving helpt ons ook duidelijk te maken wat de gemeenschap van gelovigen in theologische zin betekent. Het specifieke van een geloofsgemeenschap is eigenlijk dat de leden niet allen met elkaar omgaan, maar door de rituelen die ze voltrekken, de gebeden die ze spreken en de teksten die ze lezen ook

met God. Over de doelen hebben we hierboven al gesproken: het gaat er in de geloofsgemeenschap om gezamenlijk God eer te bewijzen en de naaste van dienst te zijn. Ten diepste gaat het erom om dat bevrijdende Koninkrijk van Godswege hier en nu te ervaren en vanuit die ervaring te leven, en elkaar te helpen in dat geloof en vanuit dat geloof te leven.

Op twee punten wil ik wat dieper ingaan: op de normen en op de identiteit. Ten eerste op de normen: wat reguleert het gedrag van de christelijke geloofsgemeenschap? We kunnen hiervoor wat dieper ingaan op de geschonken identiteit van de kerk. Wessely (2004, 84-99) ziet de kerk als een 'reflex' van de triniteit. Uit het voorgaande kunnen we hierin meegaan: de kerk is geroepen het Koninkrijk van God, dit is God zelf present te stellen. In het christelijke beeld is dit een trinitaire god die zich openbaart in Vader, Zoon en Geest. Het is de band van de liefde die de eenheid van deze drie personen mogelijk maakt. Volgens Wessely worden we als kerkgemeenschap en als gelovige opgeroepen het beeld van deze God die in-relatie staat en tot relatie oproept te volgen: een liefdevolle relatie met God, een liefdevolle relatie tot elkaar en een liefdevolle relatie met de wereld. We herkennen hierin de oproep van anderen, bijvoorbeeld Jan Hendriks (2000) met zijn *Gemeente als herberg*. Hij pleit voor gastvrijheid als centrale kenmerk van de geloofsgemeenschap (en wat is gastvrijheid anders als liefdevol openstaan?): gastvrijheid met God, met elkaar en met de vreemde. We zouden vele voorbeelden kunnen geven, maar voor mij is 'caritas' de norm die de geloofsgemeenschap hanteert en moet hanteren: "Dit is mijn opdracht: dat jullie elkaar liefhebben met de liefde die ik jullie heb toegedragen" (Joh. 15:12).

De identiteit van de geloofsgemeenschap is die van een 'verzameling grensgangers'. Twee klassieke woorden geven die positie goed aan: par-okia en ek-klessia. Par-okia (parochie) betekent letterlijk 'uit de wereld'. Het gaat om mensen die uit de dagelijkse beslommeringen van de wereld, uit de structuren van macht en onrecht, uit de sfeer van gebrokenheid en verdriet gehaald worden om de andere kanten van het leven te ervaren, zoals mens en wereld bedoeld zijn namelijk zoals God ze geschapen heeft: waar mensen in vreedzame en zorgzame relaties met elkaar staan, waar ze tot hun recht mogen komen en troostende woorden gesproken worden, waar ze rust en levenskracht vinden. En het gaat om mensen die de roepstem van 'deze wereld omgekeerd' gehoord hebben en zich er in hun leven door laten leiden, ze zijn 'geroepen en verzameld': ek-klesia, een vergadering van geroepenen. En in die vergadering laten ze zich leiden en inspireren door het vieren van de sacramenten, door het lezen van de Schrift, en door het doen van naastenliefde.

Dat bedoel ik dus met de kerk als een verzameling van grensgangers: zoals zo vaak gezegd is de kerk niet van de wereld, maar wel in de wereld. Juist op het grensvlak van kerk en wereld kan ze haar taak vervullen: mens en wereld heiligen en verlossen door de dienende liefde van Christus te ervaren enikbaar te maken. Daarvoor moet de kerk niet teveel van de wereld worden. Op die manier zouden de normen van de wereld teveel inbreuk doen op de zo kostbare liefde. Maar aan de andere kant moet de kerk niet teveel van God worden – om het maar zo te zeggen. Als de kerk zich teveel opsluit in zichzelf, dan kan die liefde niet in de wereld werkzaam zijn. Beide tendensen zien we in de geschiedenis van de kerk en in de huidige tijd. Het is juist op het grensvlak van God en wereld dat de kerk haar roeping en voeding vindt: mensen die uit de wereld geroepen worden om zich te laven aan het visioen van vrede en liefde, en mensen die geraakt door God's liefde in de wereld verhalen van die liefde en haar doen.

Caritas en geloofsgemeenschap

Wat betekenen deze overwegingen voor de dienst van de liefde in de geloofsgemeenschap? **Wie 'doet' de caritas binnen die gemeenschap en wat heeft het daarmee te maken? We hebben gezien dat die gemeenschappen het tegenwoordig moeilijk hebben en dat dat gevolgen heeft voor de aandacht voor de zorg voor de naaste die van daaruit plaats vindt: door schaalvergroting en lagere deelname gaat de aandacht uit naar de gebouwen,**

financiën en personeel en niet naar de naaste. Ook blijkt het diaconaal-caritatieve niet echt te leven bij de vrijwilligers en bij de pastores - tegelijkertijd wordt er veel belang aan gehecht. In het vervolg heb ik geprobeerd een nieuwe visie te ontwikkelen op de parochie. Het blijkt dat de omschrijving daarvan veel ruimer is dan de beperkte invulling die er vaak aan wordt gegeven. Dat biedt mogelijkheden om de caritas, die een centrale plek inneemt in de omschrijving, op een nieuwe manier vorm te geven. Verder werd geprobeerd de caritas te grondvesten in het begrip ‘geloof’ en ‘gemeenschap’. Over het geloof van de gemeenschap blijkt dat het Rijk van Gods Liefde en de overtuiging dat daardoor mens en wereld in geestelijke en materiële zin geholpen zijn centraal staat. Over de gemeenschap werd gezegd dat de kerk een gemeenschap is van mensen die geraakt is door die Liefde, zich er door laat vormgeven, en die staat op de grens met de wereld en zo die Liefde doorgeeft aan de wereld. Als we op deze manier naar kerk en caritas kijken, ontstaan er nieuwe mogelijkheden die ik in deze conclusie wil aftasten.

Ten eerste moeten we het begrip ‘volkskerk’ loslaten. Dat begrip is sterk verbonden met het toe-bedelen van de caritas: aan de PCI, aan bepaalde ambtsdragers, aan maatschappelijke organisaties. Deze structuren zijn steeds minder overeind te houden en kunnen steeds minder dienen als uiting van kerkelijke caritas. Ook met het oog op de schaalvergroting van de parochies is het moeilijker om de caritas op een concrete manier vorm te geven. We zouden kunnen kijken naar andere vormen van gemeenschap (Sengers 2009) en dan denk ik met name aan concepten als ‘vloeiende kerk’ of ‘small christian communities’. Dit zijn modellen die het volkskerkelijke radicaal achter zich hebben gelaten en de gemeenschappelijke beleving van het geloof voorop stellen. Die beleving hoeft niet uitsluitend plaats te vinden op zondag in een kerkgebouw (hoewel ik wel blijf benadrukken dat dat voor mij wel van belang is) maar kan ook in kleinere kring op andere dagen plaats vinden. Hier komt dus het flexibelere van het parochie-model nadrukkelijk naar voren. Tegelijkertijd zeg ik erbij dat de dienst van de liefde aan de naaste een wezenlijk onderdeel is van al die kleinere gemeenschappen: zonder dat ontbreekt iets aan ze. Maar ‘daar waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn, ben ik in hun midden’, dat is het uitgangspunt.

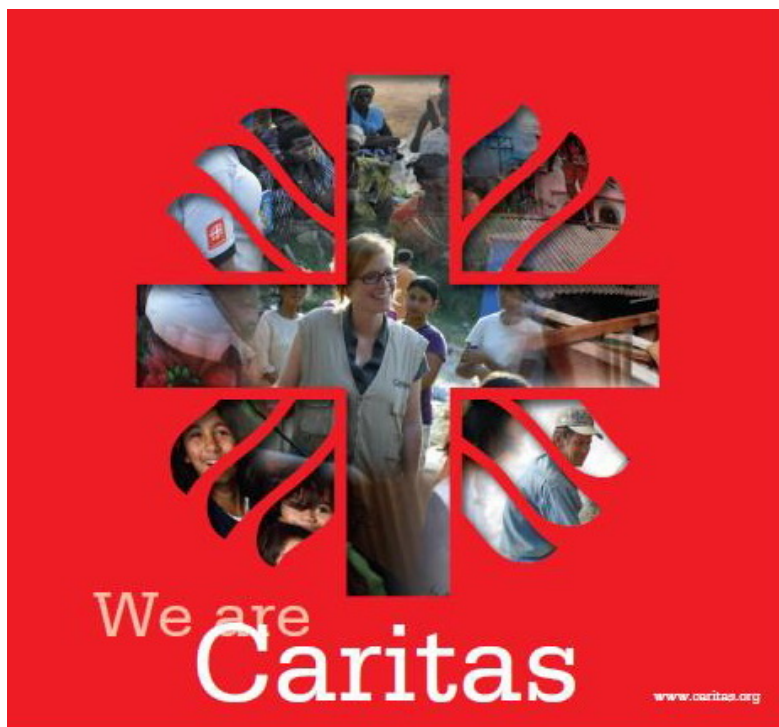
Ten tweede is de uitoefening van de caritas de verantwoordelijkheid voor de hele geloofsgemeenschap. Dat is ook logisch, want in een kleine geloofsgemeenschap kunnen dergelijke taken niet meer worden gedifferentieerd: iedereen is geroepen deze taak van de gemeenschap te vervullen. Maar in een christelijke geloofsgemeenschap is het niet zo wat zo vaak in groepen voorkomt: als iedereen verantwoordelijk is, is niemand verantwoordelijk. Het is juist sterker: ieder individueel is verantwoordelijk op grond van zijn of haar doopsel. De kerk is een gemeenschap van geroepenen: in eerste instantie is ieder individueel geraakt door Gods Liefde en geeft van daaruit die Liefde aan anderen, beantwoordt die Liefde door daden van naastenliefde te doen aan de mens in nood, waarin wij Jezus herkennen en zo ook aan gods-dienst doen. Natuurlijk kunnen we bepaalde charisma’s onderscheiden, de een is meer begaafd voor deze vorm van dienen dan de ander. Maar er kan niet gezegd worden dat het geen prioriteit heeft of dat er geen aandacht voor is in de gemeenschap.

Als caritas plaatsvindt in en door kleine groepen, dan is het ook lokaal. Het is naastenliefde, liefdadigheid. Daar passen geen grote structuren bij. Het is in eerste instantie de mens die naast je staat en die individueel een beroep op je doet. Het is in eerste instantie een menselijke hulprelatie, als we het al zo kunnen typeren want de ander maakt ons ook bewust van onze zwakheden, tekortkomingen en kwetsbaarheden. Het is dus in eerste instantie een relatie die gebaseerd is op liefde, barmhartigheid en gerechtigheid. Het is dan ook de vraag hoe we dit kunnen vormgeven in tijden van schaalvergroting. Ik denk dat we daarvoor dicht moeten blijven bij die kleinschalige kerkmodellen: daar wordt caritas beleefd en geleefd. De hogere organen zoals een parochiebestuur, een PCI-bestuur of een bisdom moet daaraan dienstbaar zijn. Die kunnen die naastenliefde niet vervangen. In die kleinschalige gemeenschappen zou men veel meer uitwisseling op

gang kunnen brengen over wat er in de omgeving speelt: het zijn geen elitaire groepen van geroepen die alleen luisteren naar Gods Woord, ze zijn geroepen het ook te doen.

Die naastenliefde in die kleine groepen geldt ook iedereen. Op het diaconale veld zijn een hoop doelgroepen aan te wijzen met elk hun eigen protagonisten. De parochie zou aandacht moeten hebben voor ex-gevangenen ('kerk met stip'), voor psychiatrische patiënten, voor verslaafden en voor daklozen, voor immigranten en illegalen, voor woonwagenbewoners en voor wie al niet meer. Het is voor een christelijke gemeenschap eigenlijk overbodig in dergelijke categorieën te denken. Als er geen liefde is voor de mens in nood, dan is het gewoon geen parochie. De kerk is het volk Gods onderweg en op die tocht ontmoet de gemeenschap verschillende mensen die zich bij haar en met haar willen laven aan de 'bron van eeuwig leven'. Dat zijn de naasten waarmee ze te maken heeft. En dan kan het zijn dat ze hele andere groepen tegenkomt: jonge gezinnen, onzekere middenklassen, onvervulde levens van de rijken. De kerk is een open gemeenschap op de grens van kerk en wereld die aandacht dient te hebben voor de levens-vragen en -noden van eenieder die op haar weg komt – in Gods naam. Daar vindt de leniging plaats door alles materiële en immateriële met elkaar te delen.

Tenslotte: wie 'doet' nu diaconie? Hier hebben we vooral gekeken naar wie diaconie 'doet' in de geloofsgemeenschap. Met het begrip caritas hebben we ontdekt dat het de gehele gemeenschap is die liefde doet, ieder individueel en iedereen samen. Het is een liefde die over grenzen die mensen maken heen gaat en die grenzen ook oplost, omdat het een liefde is die verbindt. De grenzen binnen de geloofsgemeenschap worden opgelost zodat iedereen van die gemeenschap eraan kan deelnemen, de grenzen naar buiten toe worden opgelost zodat iedereen er zich aan kan laven. Het is een liefde die geen onderscheid maakt. Zo gezien is het de Geest van Liefde, die God zelf is, die ons samenbrengt, motiveert en kracht geeft om anderen liefde te geven, zodat we van een geloofsgemeenschap een liefdesgemeenschap kunnen worden.

Afsluitend woord Mgr. De Groot

Dag van de Caritas

Zaterdag 1 juni 2013, Heiloo

Vandaag op de "Dag van de caritas" zijn wij als gelovige mensen bijeen als onderdeel van een Wereldkerk, bestaande uit ongeveer 1,2 miljard katholieke gelovigen. Wij ervaren, hoe de positie van de R.K. Kerk in West-Europa onder druk staat vanwege een proces van secularisatie. Echter, in andere delen van de kerk is er een aanwas van gelovigen: de R.K. Kerk als Wereldkerk neemt nog steeds toe in aantal zoals bijvoorbeeld in Zuid-Amerika, waar onze nieuwe paus Franciscus van afkomstig is. Onze Wereldkerk is de resultante van 20 eeuwen kerkgeschiedenis, welke is begonnen door het college van 12 apostelen en de H. Paulus, met als inspiratie de persoon van Jezus, de Heer. Op het eerste Pinksterfeest ontvingen zij de gave van Gods Heilige Geest, in de kracht waarvan zij, vanuit Jeruzalem, de Blijde Boodschap van Jezus verkondigden in het Middellandse zeegebied en, zoals de traditie ons vertelt, tot ver daarbuiten. Gedocumenteerde voorbeelden daarvan vinden wij in de Handelingen van de Apostelen: de apostel Petrus in Palestina, later in Rome; de H. Paulus in klein Azië. Door de eeuwen heen zien wij, hoe onze Kerk werd gesticht in heel Europa, en vandaaruit naar het Amerikaanse continent en zelfs tot in China.

U zou zich de vraag kunnen stellen: wat is toch het geheim, waardoor het evangelie van Jezus Christus, waardoor onze Rooms Katholieke Kerk zo succesvol was en is? U zou zich de vraag kunnen stellen wat toch de oorzaak kan zijn, dat dat kleine groepje van apostelen en leerlingen van Jezus van de eerste eeuw kon uitgroeien tot de grootste kerk in onze wereld, een kerk van 1,2 miljard gelovigen? Dit geheim, deze oorzaak is gelegen in de inhoud van een boodschap, is gelegen in de inhoud van de Blijde Boodschap van de Heer Jezus: het is de boodschap van de liefde: de boodschap van de liefde van God voor ons mensen, de boodschap dat mensen onderling elkaar dienen lief te hebben. Ondanks en doorheen al het verschrikkelijke, dat in onze wereld gebeurde en nog steeds gebeurt, is het de liefde, die op fundamentele wijze mensen aanspreekt, op mensen een appel doet, mensen in beweging brengt. De liefde, welke het centrale gegeven is in het evangelie van de Heer Jezus, is het geheim en is de oorzaak van onze Rooms Katholieke Kerk, verspreid over heel de wereld. De *woorden* van Jezus zijn verkondiging van liefde. De *dad*en van Jezus gaan altijd over de

liefdevolle wijze, waarop Hij met name mensen in nood op de been hielp, uitzicht gaf, perspectief van leven bood.

Binnen deze Wereldkerk, voorgegaan door Paus en Bisschoppen als opvolgers van de apostelen uit de eerste eeuw, weten wij ons geroepen om in deze 21ste eeuw hier in Noord-Holland en de Zuidelijke Flevopolder die boodschap van liefde gestalte te geven in onze caritatieve of diaconale activiteit, gerealiseerd in vele vormen, waaronder onze Parochiële Charitas Instellingen en diaconale groepen.

Als ergens onze R.K. Kerk sterk kan zijn, dan is dat wel in onze liefde en zorg voor mensen in nood. Het is de Blijde Boodschap van onze Heer Jezus, die ons niet alleen oproept tot *dadens* van liefde, maar ook tot een innerlijk *houding*, een innerlijke *ingesteldheid* van liefde.

Daartoe werd deze dag van de caritas georganiseerd: daartoe wil deze Dag van de Caritas u allen oproepen. Uw aanwezigheid vandaag op deze dag vormt een getuigenis van uw liefdevolle aandacht voor mensen, die aan het leven tekort dreigen te komen: daarvoor wil ik u van harte bedanken en u toewensen, dat u daartoe mag blijven worden geïnspireerd : geïnspireerd door de liefde van God voor mensen, door de boodschap van liefde van onze Heer Jezus, onder de inspiratie van Gods Geest.

U wil ik uitnodigen, om te vragen om "dagelijks brood" voor onze medemensen door het bidden van het gebed, dat Jezus ons heeft geleerd:

Onze Vader

Voor uw caritatieve en diaconale activiteit zegene u de Almachtige God: Vader, Zoon en Heilige Geest.

Gaat nu allen heen in vrede: wij danken God.

Mgr. M.J. de Groot

Vicaris Generaal